

Drevesnica kmetijske družbe na Poljanah bode pa tudi neobhodno potrebno poučno vodstvo učiteljske pripravnice, kakor hitro bode ona tako urejena, da bode na nji kmetijski strokovnjak, in ne le iz naravoslovstva izprašani profesor nameščen. Učiteljski pripravniki učili se bodo v nji sadjarstva praktično, učiti se bodo zamogli v nji pa tudi praktično kaj potrebne zelenjadoreje (Gemüsebau) in kolikor toliko tudi poljedelstva. Za vse to bode pa morala primerno osnovana biti.

Po pravilno uredjenih drevesnicah ljudskih šol, po drevesnici deželne vinarske in sadjarske šole (osobito, ako se bode ta na Dolenjskem otvorila, kajti žalibog, da obstoji neutemeljena misel, da v Vipavi izgojeno sadno drevje za bolj hladne dele dežele primerno ni) — po drevesnici c. kr. kmetijske družbe na Poljanah po vseh teh sadnih drevesnicah spravilo se bode gotovo v prilično prav kratkem času toliko sadnega drevja v deželo, da bode prvi točki gospodarskega pomena kranjskega sadjarstva, to je, pravi meri gojenega drevja ustrezno, in preidemo zdaj k drugi, to je, k pravemu gospodarskemu načrtu sadjarstva.

(Dalje prihodnjič.)

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Seja glavnega odbora dné 6. julija 1884.

Seji predseduje g. Karol baron Wurzbach-Tannenberg. Navzoči: g. podpredsednik J. F. Seunig, tajnik Gustav Pirc in odborniki: gg. Brus, Jerič, Kastelic, Robič, Souvan, Witschl in dr. M. Wurzbach.

Prošnja posestnika J. Arkota iz Kočevja, da bi mu družba škodo povrnila, ki jo ima vsled obolenja živine, koju je kupil v oktobru 1883. l. od kmetijske družbe, se odbije.

Subvencijo kmetijskega ministerstva za kmetijski nadaljevalni poduk porabiti sklenu centralni odbor po nasvetu c. k. deželnega šolskega sveta.

C. kr. deželna vlada naroči družbi izraziti svojo mnenje o prošnji občine Prežganje za dovoljenje ustanovitve novih letnih semnje in o prošnji mestne občine radoljiške, da se sedanji navadni kramarski semnji spremené tudi v živinske semnje. Centralni odbor je sklenil, deželni vladi priporočati prošnjo mesta Radovljice, prošnjo občine Prežganje pa ne.

C. kr. deželna vlada naroča v svojem dopisu od 3. junija t. l., št. 3010, da kmetijska družba predloži natančni zapisnik vseh kálov in vodnjakov, za koje so dobile občine državno podporo. Centralni odbor vzame naznanje poročilo tajnika, da je poročilo uže odšlo na c. k. deželno vlado.

Gosp. Albinu Arkotu nakaže se honorar za dogotovljene zapisnike občnih zborov v mesecu novembru in januariju.

Poročilo g. vodje R. Dolenca v zadevi plugov za težke zemlje izroči se dotičnemu odseku.

C. kr. deželna vlada javi družbi v svojem dopisu od 13. junija t. l., št. 5575, sledeče:

C. k. kmetijsko ministerstvo je z odlokom od 24. maja t. l. dovolilo „čebelarskemu in sadjarskemu društvu“ v Jesenicah 100 gold. kot enkratno podporo za družbeno drevesnico. Ta svota ima se izplačati potem kmetijski družbi precej, ko je ustanovitev drevesnice zagotovljena. Drevesnica mora biti svojem namenu primerno napravljena in obdelana. — Društvu je c. kr. vlada naročila, poročati kmetijski družbi o ukrenbah, koje je storilo o zadevi drevesnice. Za razstavo, ki jo priredi meseca avgusta „čebelarsko in sadjarsko društvo“ v Lescah, dovoli mi-

nisterstvo eno sreberno in eno bronasto svetinjo za kranjske čebelarske pridelke in izdelke; darila za sadjarsko razstavo ministerstvo ne dá, ker ob času razstave za Kranjsko važnega, poznega sadja še nič ni. Vlada naroča centralnemu odboru v teh zadevah v svojem času ji poročati ter svoje nasvete staviti.

Prošnji učiteljev gg. Pernetu v Vipavi in M. Ranta na Premu, da se jima dá nagrada za pokončevanje škodljivih mrčesov, se uslišite ter vsakemu gospodu 10 gold. nakaže.

Naznanilo narodnega učitelja M. Ranta, da je priredil kmetijski poduk za učiteljice, se s priznavanjem na znanje vzame.

Poročilo podružnice novomeške v denarnem stanu hoče centralni odbor odobriti, ko dobi natančnejša razjasnila k dotičnim računom.

Vodja podkavske šole g. vitez Bleiweis-Trsteniški poroča o izidu poskušnje, koja je bila 26. in 27. junija na imenovani šoli.

Pri tej priliki centralni odbor naroča gosp. vodji potrebno ukreniti, da se red in disciplina med učenci bolje vzdržuje.

Za uda se na novo v družbo sprejme gosp. Ivan Hlebanja, posestnik v Srednjem Vrhu.

Kmetijske novice in izkušnje.

* Sadjarska zadruga ustanovila se je v Wildonu na Štajarskem. Zadruga ne bode le posredovala pri prodaji svežega sadja, ampak bode še letos napravila si sadno sušilnico po Alden-ovem sistemu.

* * *

* Trtna uš zaplodila se je tudi uže na Rumunskem. V zadnjih dneh našli so jo namreč v Prahovskem okraji.

* * *

* Deželni zbor isterski je v svoji seji od 24. junija t. l. sklenil ustanoviti deželni kulturni svet.

* * *

* Najbogateji živinorejec je Swan v Cheyenne City v Zjedinjenih državah v severni Ameriki, kajti on ima v svoji lasti nad 200.000 glav goveje živine. Njegovi pašniki merijo še enkrat toliko, kot cela Kranjska skupaj.

* * *

* C. kr. kmetijsko društvo goriško je sklenilo v občnem zboru 19. t. m. prirediti dné 28. septembra t. l. deželno-živinsko razstavo, za katero je odločilo 1900 gold. za darila, katera bodo prejeli oni živinorejci, ki bodo najlepše živali prignali v razstavo.

„Goriški Gospod. list.“

* * *

* Bolezen na paradižnikih provzročuje neka gliva in ker se sliši od raznih dežel, da so enako bolezen opazovali na paradižnikih, svetujemo, da se tudi te rastline prav tako, kakor trte žveplajo.

„Goriški Gosp. list.“

Narodno-gospodarske stvari.

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

VI. Gosp. zbornični tajnik poroča o vprašanji, potrebujejo li mlinarji za pekarenje črnega kruha izkaza

*

sposobnosti. C. k. deželna vlada namreč naznanja vsled ukaza trgovskega ministra z dne 22. januarja t. l., da se je predstojnik zveze avstrijskih mlinarskih in mlinških udeležencev na Dunaji obrnil na c. k. trgovsko ministerstvo s prošnjo, naj bi izdalo uradno pojasnilo ministerskemu ukazu z dne 17. septembra 1883., drž. zak. št. 148, v tem zmislu, da rokodelski pekovski obrt izvršujejo le oni, kateri pekó bel kruh, oziroma v tem zmislu, da pekarenje črnega kruha pripada k mlinarstvu ter da se v nobenem slučaju ne sme od mlinarjev, kateri iz svojih mlinških izdelkov pečejo črn kruh, zahtevati dokaz sposobnosti v zmislu zakona z dne 15. marca 1883., drž. zak. št. 39.

V dotični vlogi se navajajo mnogi prejšnji postavni propisi, kateri pekarenje črnega kruha označujejo kot del mlinarskih obrtnih pravic; dalje se opozarja, da so navadni mlinarji nasproti lastnikom parnih in drugih mlinov v težavnem položeni, kajti slednji kot tovarnarji niso navezani na izkaz o sposobnosti. — Po določenih navedene postave in ministerskega ukaza nikakor ni v zakonu utemeljeno, da bi bil rokodelski obrt le pekarenje belega kruha. Kar se tiče drugega dela prošnje, da smejo po zakonitih propisih mlinarji peči črn kruh, omenja c. kr. ministerstvo, da je to pač različno, kedaj je kdo nastopil mlinarski obrt, ali še tedaj, ko so veljala stara določila, pred 1. majem l. 1860., ali ko je imel veljavo obrtni red z 20. decembra 1859., ali pa odkar velja zakon z dne 15. marca 1883., drž. zakona št. 39. — Kar se tiče prve kategorije, so smeli v mnogih deželah res da mlinarji iz lastnih mlinških izdelkov in s svojimi ljudmi peči črn kruh tudi za prodaj. — Kar se tiče druge kategorije, se omenja, da oni, kateri je naznanil mlinarski obrt potem, ko je obrtni red z leta 1859. moč dobil, ne sme, če ni naznanil tudi pekovskega obrta, peči kruha. — Kar zadeva tretjo kategorijo obrtnikov, si morajo oskrbeti obrtni list, oziroma izkazati sposobnost za ta obrt, da smejo peči črn kruh. — C. kr. trgovsko ministerstvo namerava sporazumno s c. kr. ministerstvom za notranje zadeve izdati obširno pojasnilo te zadeve, ter je poslati političnim deželnim oblastvom, ker pa so gorenji obrti zaradi preskrbovanja ljudstva z živežem važni, želita gorenji ministerstvi izvedeti, kake so fakične razmere, če je mlinarski obrt kje združen s pekarijo črnega kruha. Zaradi tega se obrača ministerstvo do c. kr. deželne vlade in ta do zbornice, naj ji poroča o tej zadevi.

Zbornično predsedstvo obrnilo se je v tej zadevi na c. kr. okrajna glavarstva, katerih poročila se tako glasijo, da mlinarji ne pekó za prodaj črnega kruha, ter tudi sploh ne pekarijo.

Odsek se soglašá z gorenjim ministerskim ukazom ter nasvetuje: Zbornica naj poroča c. kr. deželni vladi, da mlinarji v Kranjski ne pekó črnega kruha za prodaj. Predlog se vzprejme.

VII. Gosp. Vaso Petričič poroča o prošnji mestne občine Radovljica, da bi tamošnji trije semnji, in sicer na sv. Gregorija dan (12. marca), na Biukoštni terek in na sv. Lucije dan (13. decembra) smeli biti živinski semnji. V Radovljici je na podlagi privilegija z dne 20. septembra 1844. l. šest semnjev, izmed katerih sta dva tudi živinska. Občine okraja radovljiškega in okrajnega glavarstva kranjskega in celovškega ne ugovarjajo, samo občina Rožek na Koroškem in Tolmin na Primorskem ugovarja vsaka jednemu semnju, ker so v teh krajih tudi takrat semnji. Odsek vendar meni, da ti ugovori zaradi velike oddaljenosti teh krajev od Radovljice nimajo pomena; živinoreja pa se v okraju radovljiškem sme imenovati važna in pričakovati je, da se bodo ti živinski semnji številno obiskavali ter dala se bode ži-

vinorejcem prilika, da bodo v bližnjem okrajnem mestu prodali svojo živino, zaradi tega se izreka odsek za dovoljenje.

Poročevalec stavi v odsekovem imenu predlog: Sl. zbornica naj prošnjo mestne občine Radovljice za dovolitev daljnih treh živinskih semnjev c. kr. deželni vladi gorko priporoča.

VIII. Gosp. V. Petričič poroča o prošnji farne občine Prežganje za tri semnje. Občine v okraju litijskem in v sosednjih okrajih niso, razen občine M. D. v Polji, okraja ljubljanskega, ugovarjale semnjem, in slednja le semnju dne 14. marca. C. kr. okrajno glavarstvo v Litiji toplo priporoča prošnjo. Odsek pa vendar gledé na to, da ni pričakovati živahnega obiskovanja semnjev v Prežganji in je v okraju litijskem uže 68 živinskih semnjev na leto, ne more iz gospodarstvenih oziriv priporočati prošnje ter predlaga:

Slavna zbornica naj se v svoji izjavi c. kr. deželni vladi izreče proti dovolitvi.

Predlog se vzprejme.

Gosp. M. Pakič poroča o prošnjah sedmerih obrtnikov, da bi se jim dovolilo rokodelski obrt nastopiti in samosvojno izvrševati, ne da bi morali izkazati sposobnost za nastop.

1. Edvard pl. Farkaš prosi, da bi se mu dovolilo peči domači kruh, ne da bi se moral izkazati, da se je tega obrta učil. Mestni magistrat ljubljanski kakor tudi pekovska zadruga se izrekata proti prošnji, ker prosilec ne izkaže spričeval, da se je tega obrta učil in kot pomagač delal. Tega mnenja je tudi odsek gledé na jasna določila zakona z dne 15. marca 1883. l., drž. zak. št. 39, ter predlaga: Zbornica naj se izreče c. kr. deželni vladi za odbitev prošnje.

Gosp. V. Petričič pravi, da se bode v tem slučaju zdržal glasovanja.

Gosp. zbornični tajnik omeni, da c. kr. dež. vlada gledé na jasna določila §. 14. zakona z dne 15. marca 1883. l. ne bode prošnji ugoditi mogla, naj uže bode v tem slučaju ukrep zbornice kakoršen koli.

Gosp. K. Luckmann pravi, naj bi se zbornica izrekla za dovoljenje, ker se vendar mora misliti, da ima prosilec sposobnost za ta obrt, ker je skozi več let, če tudi brez dovoljenja, pekél domač kruh. On meni, da se z novim obrtnim redom ni nič hasnovitega napravilo za obrtnijo.

Gosp. podpredsednik Jan. Nep. Horak omenja, da so tisoči obrtnikov za spremeno obrtnega reda prosili. On ne more v tem slučaju soglašati se s predgovornikom, in še le izkušnja bode učila, če vpeljava izkazanja o sposobnosti prinese pričakovano hasen ali ne. Take izkušnje se dobiti ne bodo mogle, če se bode delalo proti jasnim določilom zakona, ter se priporočala vsaka prošnja, naj je utemeljena ali ne. V tem slučaju prosilec ni utemeljil svoje prošnje, in če se prosilcu, kateri je prodajalec moke, dá dovoljenje za pekarenje kruha, došlo bode gotovo 14 takih prošenj, in bilo bi težko, odbiti jih, če se gori omenjenemu prosilcu dá dovoljenje ter se oprosti izkaza o sposobnosti. V Ljubljani je sploh število pekov toliko, da bi ne bilo želeti, da se še pomnoži, če se neče škodovati zdanjim pekom. Priporoča toraj, naj se vzprejme predlog odsekov, ter izreka prepričanje, da tudi c. kr. deželna vlada ne bode mogla ugoditi prošnji.

Gosp. K. Luckmann priznava, da je mali obrt bolan, a prepričan je tudi, da novi obrtni zakon ne bode oskrbel dela, da se sploh ne bode na bolje obrnilo, da bode tekmovanje zmanjšal ter da 10 let zdanji obrtni red ne bode obstal. Mali obrtniji vzeli so delo le stroji, ne pa prostost obrtov.

Pri glasovanju se vzprejme predlog gosp. K. Luckmanna z večino glasov.

2. Marija Dolenc iz Ljubljane prosi, da bi se ji odpustil izkaz sposobnosti za obrt kolačnika in čajne pekarije. Mestni magistrat ne more prošnje priporočati na podlagi izjave pekovske zadruga, da-si je gotovo, da zna prositeljica domač kruh in fine kolače peči. Odsek pa je mnenja, da si je prositeljica v 17 letih svojega službovanja kot kuharica pridobila sposobnosti, katere opravičujejo trditev, da nje izvrstna spričevala o službovanju nadomestujejo spričevala kolačnika in peka čajne pekarije o dveletni pomagaški službi. Odsek stavi predlog: Slavna zbornica naj blagovoli prošnjo podpirati.

Zbornica vzprejme ta predlog.

3. Antonija Grilanec iz Hraš prosi, da bi smela nastopiti in samosvojno izvrševati pekovski obrt; s spričevali sicer ne more dokazati, da se je učila tega obrta, dokaže pa, da je čez dve leti samosvojno izvrševala pekovski obrt. Zupanstvo v Postojini potrjuje, da ima prositeljica sposobnost za ta obrt in c. kr. okrajno glavarstvo v Postojini priporoča prošnjo, zatorej odsek na podlagi ministerskega ukaza z dne 14. januarja 1884. predlaga: C. kr. deželni vladi se nasvetuje, da prošnjo usliši:

Predlog se vzprejme.

4. Neža Perko, gostilničarica v Planini, prosi, da bi smela samosvojno izvrševati pekovski obrt. Spričeval o sposobnosti ne more predložiti; prositeljica pa je ta obrt uže skozi pet let samosvojno izvrševala, kar dokaže s pridobitninskim listom. Odsek, strinjajoč se s priporočilom c. k. okrajnega glavarstva v Logatci, predlaga: C. k. deželni vladi se nasvetuje, da prošnji ugodni.

Zbornica predlog enoglasno vzprejme.

5. Gašper Škrabár iz Kamnika prosi, da bi smel nastopiti in samosvojno izvrševati obrt barvomaznika in izbnega malarja. Prositelj trdi, da je prej uže 5 let izvrševal samosvojno ta obrt in plačeval pridobitnino. V prošnji navaja, da je 5 let učil se ter kot pomagač služil 17 let; spričeval pa predložiti ne more, ker so zgorela, C. kr. okrajno glavarstvo v Kamniku potrjuje prosilčevo samosvojno izvrševanje tega obrta. Na podlagi navedenega stavi odsek z ozirom na ministerski ukaz z dne 14. januarja 1884. predlog: C. kr. deželni vladi se nasvetuje, da prošnji ugodni.

Predlog se vzprejme.

6. Jarnej Zevnik, kovaški pomagač v Suhadolih, prosi, da bi smel nastopiti in samosvojno izvrševati kovaški obrt. Prosilec trdi, da se je, predno je stopil v vojake, učil 3 leta kovačije, da je pa spričevalo izgubil, a novega spričevala dobiti ni mogel, ker je med tem njegov mojster umrl. Kot pomagač delal je prositelj pri grofu Margheriji skozi 4 leta, kar izkaže s spričevalom. C. k. okrajno glavarstvo priporoča prošnjo, in odsek strinjajoč se s tem priporočilom predlaga: C. kr. deželni vladi se nasvetuje, da prošnjo ugodno reši.

Predlog se vzprejme.

7. Andrej Šoklič iz Zagoric prosi, da bi smel nastopiti in samosvojno izvrševati sedlarski obrt. Spričevala, da se je tega obrta učil, prosilec ne more predložiti, izkaže pa s spričevali, da je bil skozi 4 leta in 3 mesece sedlarski pomagač. Prvo trditev tudi občinski urad v Gradu potrjuje; c. kr. okrajno glavarstvo v Radovljici priporoča prošnjo. Na podlagi tega in uvažuje, da je v tamošnji okolici malo sedlarjev, je torej ta obrt v interesu prebivalstva, stavi odsek: C. k. vladi se priporoča, da prošnjo usliši.

Predlog se enoglasno vzprejme.

(Dalje prihodni.)

Politične stvari.

Govor dr. Bilinskega

o šestem oddelku obrtnijske postave v državnem zboru 16. maja.

(Dalje.)

Uže leta 1875. je gospod poslanec trgovinske in obrtne zbornice Hebske (Eger) v svojem odličnem poročilu na shodu društva za socijalno politiko v Eisenachu javno priznal, da po tovarnah, kjer se bombaž izdeluje po Avstriji vseskozi po 16 ur na dan delajo. Tisto pa, kar smo v ênketi slišali in kar se ne dá natančno ovreči, pa omenjeno še presega.

Ako mi eksclenca gosp. predsednik dovoli, hočem nekoliko brati; imen ne bom nikakih navajal (bere): Izjava delavca Bardorfa: „Pri mehaničnih tkalnicah čas dela traja po 13 do 14 ur, včasih tudi dalje. V tovarni N. N. se dela: v ponedeljek od 6. zjutraj do 7. ure zvečer, v torek od 6. zjutraj do 9. zvečer, v sredo od 6. zjutraj do 12. ponoči, v četrtek od 6. zjutraj do 9. zvečer, v petek od 6. zjutraj do polnoči, v soboto je pa ob 4. popoldne izplačilo.“ V neki drugi tovarni se dela vsak dan do 8. ure zvečer, v soboto pa celo noč do nedeljnih zornic.

Še drug izrek hočem gospodom navesti.

Delavec Šustaček je rekel (bere): „V Brnu se v neki tovarni dela od 6. ure zjutraj do 9. ure zvečer, v torek od 6. ure zjutraj do 12. ure ponoči, v sredo od 6. ure zjutraj celo noč do v četrtek večer do polnoči.“ In še celó izvedenec brnske zbornice, obrtnik Kafka izjavil se je na vprašanje: „Mogoče je, da so v eni ali drugi tovarni tako prenapeto delali, kolikor sem pa jaz prepričan, največji čas dela po predilnicah 15 ur nanaša.“ Nočem trditi, da bi bilo to vse od besede do besede res, tudi dokazati ni bilo mogoče; vendar si pa do sedaj ni nihče mislil, da bi kaj takega mogoče bilo. Vprašam le, kako pa hočejo gospodje tako zlorabo odpraviti, kaj pač tukaj zamore nadzornik? Recimo, da so v kaki tovarni določili 11 ali 12 ur za mladostne pomagače, delavci so pa sami odrastli ljudje in na dan po 18 do 24 ur delajo. Obrtnika nobena dolžnost ne veže, da bi v tem oziru nadzornika ubogati moral. Rekel mu bo: Postava mi to dovoljuje in jaz storim, kar se slaga z mojo koristjo. Nasproti vsem tem človeško čut v obraz bijočim dogodkom zgubi se vsaka teorija in treba nam je stvar od praktičnega stališča v roke vzeti. (Dobro! na desni.)

Drug ugovor, ki se povdarja raz stališča delavskega interesa, pa trdi, da je normalni delavnik ravna pot do socijalizma. Zakaj? Ker bo delavec premalo zaslužil in mu bo treba določiti normalno plačo. Ne oziram se na to, da delavci ravno narobe računijo, da bode namreč manj delavnih moči na ponudbo in da bo vsled tega plača rastla. To ni nič družega, kakor živ dokaz, da obe stranki pretirano računite.

Jaz se ne oziram na to, kajti nikjer ne vidim kake zveze med normalnim delavnikom in normalno plačo. Normalni delavnik sè svojim socijalnim licem bil bi toraj še le na mestu, ako bi se za vsako obrt posebej določilo, koliko časa da se sme delati. Jaz mislim, da so oni nastopili pot socijalizma, ki nam očitajo, da vse po enem kopitu delamo ne oziraje se na raznoternost obrtnije.

Vlada, ki bi se na ta način hotela vtikati v produkcijo, da bi za to obrt po 8, za ono pa po 9 ur dela na dan določila itd., imenovati bi se morala po vsi pravici socijalna.